

Capitolul I.

Considerații generale privind liberarea condiționată

Secțiunea 1. Cadrul reglementării liberării condiționate în legislația penală în vigoare

1.1. Reglementarea liberării condiționate în Codul penal în vigoare

Codul penal intrat în vigoare la 1 februarie 2014 reglementează instituția liberării condiționate în Titlul III „Pedepsele”, Capitolul V „Individualizarea pedepselor, Secțiunea a 6-a „Liberarea condiționată”, art. 99-106.

O examinare comparativă a dispozițiilor prin care se reglementează liberarea condiționată în Codul penal în vigoare și a celor cuprinse în Codul penal anterior pune în evidență deosebiri, pe de o parte, în ceea ce privește sistematizarea acestora, iar, pe de altă parte, referitoare la conținutul lor.

Sub aspectul sistematizării, spre deosebire de Codul penal anterior, care reglementa liberarea condiționată în două secțiuni distincte, după cum condamnatul se afla în executarea pedepsei detențiunii pe viață ori în executarea pedepsei cu închisoarea, Codul penal în vigoare procedează la reunirea tuturor reglementărilor privind liberarea condiționată, neavând relevanță natura pedepsei privative de libertate (detențiunea pe viață sau închisoarea), într-o singură secțiune, secțiunea a 6-a, din Capitolul V „Individualizarea pedepselor”.

Opțiunea legiuitorului de a prevedea reglementările liberării condiționate în capitolul privitor la individualizarea pedepselor este pe deplin justificată ținând seama de faptul că liberarea condiționată este unanim considerată în doctrină ca fiind un mijloc legal cu ajutorul căruia este posibilă individualizarea pedepselor privative de libertate în cursul executării lor.

În ceea ce privește natura juridică a liberării condiționate, în literatura de specialitate s-a opinat că aceasta este un mijloc de individualizare administrativă a pedepsei^[1].

Argumentele care stau la baza acestei opinii privesc în primul rând faptul că liberarea condiționată se dispune întotdeauna *post judicium*, în cursul executării pedepsei, executare care implică, prin natura sa, preponderent activități administrative.

Din acest motiv punctul de vedere al administrației penitenciarului exprimat de Comisia pentru liberare condiționată într-un proces-verbal este obligatoriu atât în ipoteza în care instanța de judecată se pronunță asupra unei propuneri de liberare condiționată, cât și în ipoteza în care liberarea condiționată este solicitată direct instanței de către condamnat. În ambele cazuri, aprecierile cuprinse în procesul-verbal întocmit de Comisie sunt, de regulă, decisive pentru fundamentarea soluției pronunțate de instanța de judecată indiferent dacă soluția este de admitere a propunerii (cererii) sau de respingere a acesteia. Un asemenea fapt este firesc ținând seama că membrii Comisiei, prin informații directe sau indirecte, privitoare la conduita celui condamnat în timpul executării pedepsei, sunt cei mai în măsură să facă evaluări în cunoștință de cauză cu privire la îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege și să formuleze

---

[1] V. *Dongoroz*, Drept penal. Tratat, reeditarea ediției din 1939, Ed. Societății Tempus, București, 2000.

aprecieri cu privire la îndreptarea condamnatului, precum și previziuni cu privire la șansele acestuia de reintegrare socială înainte de executarea integrală și efectivă a pedepsei.

În realitate, liberarea condiționată este un mijloc judiciar de individualizare a pedepsei în cursul executării acesteia^[1]. Principalele argumente pe care se întemeiază acest punct de vedere sunt următoarele:

În primul rând este de observat că, atât în temeiul reglementărilor Codului penal anterior, cât și al reglementărilor noului Cod penal, decizia de acordare a liberării condiționate, ca și decizia de revocare a acesteia, este de competența exclusivă a instanței competente, aceasta fiind, potrivit dispozițiilor art. 587 C. proc. pen., judecătoria în a cărei circumscripție se află locul de deținere. Hotărârea judecătoriai poate fi atacată cu contestație la tribunalul în a cărui circumscripție se află locul de deținere, în termen de trei zile de la comunicare.

În al doilea rând trebuie subliniat faptul că soluția instanței, prin care aceasta se pronunță asupra propunerii sau cererii de liberare condiționată, este totdeauna dependentă de soluția anterioară prin care s-a pronunțat pedeapsa din a cărei executare ar urma să se producă eliberarea. Orice schimbare sau modificare a acestei pedepse, în condițiile prevăzute de lege, antrenează și reevaluarea hotărârii ce privește liberarea condiționată.

Sistemul judiciar instituit în dreptul penal român în materia executării și individualizării pedepselor privative de libertate inclusiv pe calea liberării condiționate este întărit

---

^[1] G. Antoniu (coordonator), Al. Boroș, B.N. Bulai, C. Bulai, Șt. Daneș, C. Duvac, M.-K. Guiu, C. Mitrache, C. Mitrache, I. Molnar, I. Ristea, C. Sima, V. Teodorescu, I. Vasiu, A. Vlăsceanu, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II. Art. 53-187, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 234.

ca urmare a modificărilor operate în actele normative care fixează regimul de executare al pedepselor (Legea nr. 254/2013 și Regulamentul de aplicare a acesteia).

Aceste modificări au înființat printre altele și instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate^[1], căruia i s-au conferit ample competențe în privința regimului de executare a pedepselor și a măsurilor privative de libertate și cu privire la soluționarea plângerilor sau a sesizărilor formulate de condamnați sau de cei asupra cărora s-au dispus măsuri privative de libertate. Procedând în acest fel, România răspunde unui deziderat formulat în hotărârile unor organizații internaționale, universale sau regionale, deziderat care cere ca justiția să nu se oprească la porțile penitenciarului.

Sub aspectul conținutului reglementării liberării condiționate, Codul penal în vigoare stabilește într-o succesiune logică condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață (art. 99), condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii (art. 100), măsurile de supraveghere și obligațiile celui liberat condiționat (art. 101), supravegherea condamnatului (art. 102), modificarea sau încetarea obligațiilor (art. 103), revocarea liberării condiționate (art. 104), anularea liberării condiționate (art. 105) și efectele liberării condiționate (art. 106), pe care le vom examina comparativ cu cele cuprinse în Codul penal anterior^[2].

---

^[1] Potrivit dispozițiilor art. 8 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, președintele curții de apel în a cărei rază teritorială funcționează un penitenciar, un centru de reținere și arestare preventivă, un centru de arestare preventivă, un centru educativ ori un centru de detenție desemnează, anual, unul sau mai mulți judecători de supraveghere a privării de libertate, de la instanțele din raza curții de apel.

^[2] *J. Pascu, P. Buneci*, Noul Cod penal, Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare. Presentare comparativă,

Dispozițiile cuprinse în art. 99 C. pen. în vigoare reproduc, în mare parte, pe cele prevăzute în art. 55¹ C. pen. 1968.

Sub aspectul părții din pedeapsă care trebuie executată, în noul Cod penal, ca și în cel anterior, se prevede că cel condamnat la detențiunea pe viață poate fi liberat condiționat după ce a executat 20 de ani din această pedeapsă. În noul Cod penal nu se mai prevede posibilitatea ca partea din pedeapsă ce trebuie executată să fie redusă la 15 ani de detențiune, în raport cu condamnării trecuți de 60 de ani pentru bărbați și 55 de ani pentru femei. Renunțarea la această derogare fundamentată în Codul penal anterior pe considerente umanitare referitoare la vârstă este în parte suplinită prin mențiunea în noul Cod penal a posibilității înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață în cazul în care cel condamnat în timpul executării acesteia a împlinit vârsta de 65 de ani și a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și a făcut progrese constante și evidente în vederea reintegrării sociale.

Cu privire la comportamentul condamnatului la detențiunea pe viață, pe durata părții din pedeapsă care potrivit legii trebuie executată, noul Cod penal prevede în mod generic că cel condamnat trebuie să fi avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, fără a face referiri exprese la stăruința în muncă și disciplină dovedite de condamnat.

De asemenea, în art. 99 C. pen. lipsește prevederea potrivit căreia, la acordarea liberării condiționate, instanța trebuie să țină seamă de antecedentele penale ale condamnatului.

Spre deosebire de Codul penal anterior, în art. 99 C. pen. se prevede, în vederea liberării condiționate, ca cel condamnat să fi îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

În noul Cod penal, în art. 99 legiuitorul a prevăzut că liberarea condiționată a celui condamnat la detențiunea pe viață nu poate fi acordată decât în cazurile în care instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate integra în societate.

În sfârșit, în același articol a fost instituită explicit obligația instanței de a prezenta motivele de fapt pe care se întemeiază decizia de acordare a liberării condiționate și de atenționare a condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni ori nu va respecta măsurile de supraveghere sau obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

În art. 100 C. pen. sunt prevăzute condițiile liberării condiționate în cazul închisorii care vizează fracțiunea de pedeapsă care se cere executată, regimul de executare a pedepsei în care trebuie să se afle condamnatul în momentul soluționării liberării condiționate și îndeplinirea obligațiilor civile stabilite în hotărârea de condamnare.

În Codul penal în vigoare fracțiunea de pedeapsă ce se cere executată nu se mai diferențiază după cum infracțiunea care a determinat condamnarea a fost săvârșită cu intenție sau din culpă.

Rațiunea adoptării unei asemenea soluții constă în faptul că forma de vinovăție cu care s-a săvârșit infracțiunea a fost valorificată în operațiunea de individualizare a pedepsei, se reflectă în natura, durata și modul de executare a pedepsei, așa cum a fost aplicată prin hotărârea de condamnare, și nu mai poate constitui un element pentru

fundamentarea unor regimuri diferențiate de acordare a liberării condiționate.

De asemenea, nu au mai fost menținute dispozițiile care creau regimuri diferențiate de acordare a liberării condiționate între condamnații femei și bărbați care împlineau o anumită vârstă în timpul executării pedepsei, urmărindu-se reglementarea unui regim unic în care criteriul relevant să-l reprezinte durata executării pedepsei.

Potrivit dispozițiilor art. 100 C. pen., fracțiunea din pedeapsa care se cere a fi executată este diferită în raport cu durata pedepsei care se execută, făcându-se diferența între pedepse care nu depășesc 10 ani și pedepse care depășesc această limită, în funcție de vârsta condamnatului și prestarea unei munci pe timpul executării pedepsei.

Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă dacă cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

La calculul acestor fracțiuni de pedeapsă se ține seama și de durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, dar, în acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și cel puțin două treimi, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani se poate dispune liberarea condiționată după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani. Și în acest caz se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată executată pe baza muncii prestate,

dar pedeapsa efectiv executată trebuie să fie cel puțin o treime din durata închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

Condiția ca cel condamnat să se afle în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis, promovată de Codul penal în vigoare, este pe deplin justificată întrucât pune la baza liberării condiționate, aproape în exclusivitate, conduita condamnatului pe durata executării pedepsei, motivându-l pe acesta să fie receptiv la întregul proces de reeducare și reintegrare în societate care se desfășoară pe parcursul executării pedepsei.

În fine, condiția ca cel condamnat să fi îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare este de natură să demonstreze buna-credință a condamnatului, de care nu se poate face abstracție în acordarea liberării condiționate.

Odată constatate condițiile privitoare la acordarea liberării condiționate, instanța de judecată va decide asupra acestora dacă își formează convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate și va prezenta motivele de fapt care au determinat acordarea liberării condiționate. De asemenea, va atenționa condamnatul asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere. Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.

Codul penal în vigoare, spre deosebire de Codul penal anterior, stabilește în art. 101 măsurile de supraveghere care trebuie respectate și obligațiile care se impun a fi executate de condamnat pe durata termenului de supraveghere.

În temeiul acestor dispoziții, dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, condamnatul este obligat să respecte anumite măsuri de supraveghere (să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta; să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa; să anunțe în prealabil orice schimbare a locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea etc.) ori poate fi obligat să îndeplinească anumite activități utile procesului de reintegrare (să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională; să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate; să se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță etc.).

Marea parte a obligațiilor ce pot fi impuse condamnatului pe durata liberării condiționate sunt similare, sub aspectul conținutului, cu pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării unor drepturi, care, de asemenea, se execută pe durata liberării, însă acestea nu se vor suprapune deoarece legea interzice impunerea unei obligații ce are același conținut cu a interdicției aplicate deja cu titlul de pedeapsă accesorie.

În art. 102 C. pen. sunt stabilite obligațiile și competențele serviciului de probațiune, precum și ale altor organe abilitate în activitatea de supraveghere a condamnatului.

Supravegherea executării obligației condamnatului de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță și de a comunica cu victima sau cu membrii de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea, poate fi realizată și printr-un sistem

electronic de supraveghere, în condițiile prevăzute de legea specială.

Pe durata supravegherii, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța dacă au intervenit motive care justifică modificarea obligațiilor impuse de instanță sau încetarea executării unora dintre acestea ori dacă persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Potrivit dispozițiilor art. 103 C. pen., dacă la sesizarea serviciului de probațiune instanța constată că pe durata supravegherii au intervenit motive care justifică impunerea unor noi obligații ori sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, va dispune modificarea în mod corespunzător, pentru a asigura condamnatului șanse mai mari de reintegrare socială.

De asemenea, instanța va dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus dacă apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

În art. 104 C. pen. sunt reglementate cazurile de revocare a liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață ori a pedepsei închisorii.

Instanța revocă liberarea condiționată și dispune executarea restului de pedeapsă dacă pe durata supravegherii persoana condamnată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse.

Aceeași soluție se impune și în cazul în care, după liberarea condiționată, cel condamnat săvârșește o nouă infracțiune care a fost descoperită în termenul de supraveghere și pentru care s-a pronunțat o condamnare.

Codul penal în vigoare a renunțat la revocarea facultativă a liberării condiționate pe care o găseam reglementată în Codul penal anterior.

În art. 105 C. pen. este reglementată anularea liberării condiționate. Acest text are corespondent în Codul

penal anterior. În temeiul dispozițiilor art. 105, dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșește o infracțiune până la acordarea liberării, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, liberarea se anulează aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

Dacă în raport cu pedeapsa rezultată sunt îndeplinite condițiile liberării condiționate, instanța poate acorda din nou liberarea condiționată al cărei termen de supraveghere se calculează de la data acordării primei liberări.

Efectele liberării condiționate sunt prevăzute de art. 106 C. pen. În temeiul acestui text, dacă până la expirarea termenului de supraveghere condamnatul nu a mai săvârșit o nouă infracțiune, nu s-a dispus revocarea liberării condiționate și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată.

1.2. Reglementarea liberării condiționate în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal

Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal^[1] reglementează liberarea condiționată în Titlul III „Executarea pedepselor privative de libertate”, Capitolul VIII „Liberarea condiționată”, art. 95-97. În aceste texte sunt stabilite condițiile de acordare a liberării condiționate (art. 95), se prevede modul de calcul a pedepsei care este considerată ca executată pe baza muncii

---

^[1] Publicată în M. Of. nr. 514 din 14 august 2013 și intrată în vigoare la 1 februarie 2014.